

Inglise välisministri memorandum

26. juuli 1940

Nagu mu kolleegidele ajakirjandusest teada, esitasid kolm Balti ministrit mulle noodid, milles selgesõnaliselt eitati aktsioonide seaduslikkust, mille tulemuseks oli nende riikide inkorporeerimine Nõukogude Liitu, ja milles väljendatakse lootust, et Tema Majesteedi valitsus ei tunnusta nimetatud inkorporeerimist. Nende antud informatsiooni Nõukogude valitsuse poolt kasutatud jõu ja pettuse meetoditest kinnitavad Tema Majesteedi esindajate ettekanded neist kolmest pealinnast; ja ma arvan, et ei saa kahtlust olla, et inkorporeerimine on ellu viidud Balti rahvaste tahte vastaselt ja on niisugusena olemuselt samasugune vallutus nagu Austria või Tšehhoslovakkia vallutamine Saksamaa või Albaania vallutamine Itaalia poolt. Moraali seisukohalt on seetõttu kõik öeldu küllaldane, et tunnustamisest keelduda.

2. On tõsi, et tavalistes tingimustes ei teeks niisugune *fait accompli** tunnustamisest loobumine lõpptulemusena head ei ohvrile endale ega Briti huvidele; just sellistel põhjustel oli Tema Majesteedi valitsus sunnitud ülalmainitud juhtudel tunnustama Austria ja Albaania anneksiooni ja oleks kahtlemata pidanud seda tunnustama ka Tšehhoslovakkia puhul, kui sõda poleks vahele tulnud; kuid need anneksioonid toimusid rahu ajal ja olid näiliselt suhteliselt püsivad ja lõplikud.

Käesoleval juhul on anneksioon toimunud keset Euroopa sõda ja sõja kulgemisega seotud põhjustel ja pole kindel, et see on püsiv. On täiesti põhjust uskuda, et seda pannakse kõvasti pahaks Saksamaal ja et Hitler on kindlalt otsustanud Nõukogude väed Baltikumist välja tõrjuda, niipea kui tal selleks võimalus avaneb. Anneksiooni ennatlik tunnustamine Tema Majesteedi valitsuse poolt annaks Saksa valitsusele hea võimaluse esineda väikerahvaste kaitsjana ja rikkuda meie reputatsiooni neutraalsetes maades, eriti Rootsis ja Soomes, kus Venemaa edu jälgitakse kasvava ärevusega. Pealegi on Ameerika Ühendriikide valitsus resoluutselt vastu igasugusele Nõukogude agressiooni tunnustamisele ja Mr. Sumner Welles väljendas oma äsjases esinemises salvavat hukkamõistu Nõukogude aktsioonide suhtes; ning nii Ameerika Ühendriikide valitsus kui avalik arvamus paneksid pahaks, kui Tema Majesteedi valitsus rakendaks vastupidist kurssi, põhjendamata niisuguse teguviisi praktilist vajadust.

3. Probleem taandub seega küsimusele, kas mainitud ebameeldivustest möödavaatamiseks on piisavalt praktilisi kaalutlusi. Lühidalt, kas meile tõuseb tulu Nõukogude valitsuse poolt vastutasuna tunnustamisele, või peame me kahju kannatama, kui me tunnustamisest keeldume. Lähtuvalt sõor S. Crippsi ettekandest Stalini ja Molotoviga peetud jutuajamistest pole tõenäoline, et me saavutaksime mingi muudatuse Nõukogude valitsuse üldises suhtumises meisse, kui me lisandina pakume tunnustamist selleks, et nad oma momendipoliitikat muudaksid. Samuti on põhjust kahelda, kas tunnustamisest keeldumise korral oleks nimetatud poliitika meie suhtes tunduvalt vähem vastutulelik kui praegu.

4. Selles seoses on üheks oluliseks tähelepanuväärivaks küsimuseks märkimisväärse hulga Briti omandi ja huvide olemasolu Balti riikides (ainuüksi Eestis hindab Tema Majesteedi minister seda ühele miljonile naelale). Juba on välja antud dekreedid eraomandi natsionaliseerimise kohta; ja meie kogemused samalaadsetest aktsioonidest Nõukogude poolt okupeeritud Poolas on näidanud, et Nõukogude valitsus ei tunnusta niisugustel juhtudel mingeid kompensatsiooniõigusi ja ei tee välismaise eraomandi puhul mingeid erandeid. Oleme kehtestanud embargo Balti varadele, mis on märkimisväärsed, ja me võime kasutada seda vahendina oma huvide kaitsmisel; kuid Nõukogude valitsus on juba pöördunud meie poole nõudmisega Inglise pankra paigutatud Balti riikide kuld Nõukogude Riigipangale üle anda. Kuna nimetatud korraldus tehti enne embargo kehtestamist ja juhul, kui me tunnustaksime nende [Nõukogude valitsuse] aktsioonide seaduslikkust Balti riikides, ei ole meil seaduslikku alust nimetatud varade kinnipidamiseks. Mittetunnustamine võib teha võimalikuks Balti kaubalaevastiku kasutamise Briti sadamates.

5. Lühidalt, käesoleval juhul tuleb arvestada nii kasulikkust kui moraalsust; ja kui ka olukord lõppkokkuvõttes nõuaks meilt Nõukogude aktsioonide tunnustamist, annaks praegune keeldumine meile parema positsiooni oma huvide kaitsmisel. Vastus, mille me esitame Balti ministrite nootidele, peaks seetõttu minu meelest olema säärane, mis näitab, et me käesoleval momendil keeldume tunnustamisest, sidumata end tulevikulubadustega; ma soovitaksin koostada sellise sisuga vastuse, et Tema Majesteedi valitsus, mitte väljendades oma vaateid Balti riikide tuleviku suhtes, võtaks arvesse, et tingimused, mis kaasnevad kõnealuste riikide hiljuti aset leidnud poliitiliste muutustega, ei ole niisugused, mis takistaksid ministreid kohtlemast oma riigi esindajatena.

H[alifax]

PRO, f. 371/24961, p. 268–269. Tõlge inglise keelest.

*Teostunud tõsiasi, fakt.